

ผมเคยมาหาท่านครั้งหนึ่งแล้ว แต่เข้าใจว่าท่านคงจำผมไม่ได้ เวลานั้นมีแขก ผมจึงไม่มีโอกาสเรียนถามธรรมะอะไรกับท่าน วันนี้รู้สึกเหมาะ ผมอยากจะเรียนถามอะไรสักเล็กน้อย ท่านพอจะมีโอกาสบ้างไหม

พูดถึงเวลาแล้วพอมี นอกจากเราไม่เปิดช่องเพื่อหาทางเดินสำหรับตัวเท่านั้น เวลาจึงเป็นเหมือนมุดดินหายไปหมดทั้งวันทั้งคืน ไม่ปรากฏว่าได้ทำตัวให้ว่างพอมีทางบำเพ็ญประโยชน์เท่าที่เวลาคอยอำนวยเท่าไรนัก คุณสงสัยอะไรโปรดพูดออกมาได้เลย อาตมารอฟังอยู่แล้ว

คำว่า ศาสนา มีประโยชน์แก่โลกนั้น มีประโยชน์อย่างไร และแก่ใครบ้าง อาจมีประโยชน์แก่เด็ก ๆ ได้บ้างไหม

คำว่า ศาสนา ถ้าเป็นแปลนบ้านก็ถูกต้อง และรับรองจากนายช่างผู้ชำนาญมาแล้ว ผู้ต้องการบ้านชนิดใด ก็ทำการปลูกสร้างตามแปลนได้เลย จะเป็นบ้านที่สมบูรณ์แบบไม่มีทางตำหนิ ถ้าเป็นถนนหนทางก็ตรงแนวต่อจุดที่หมาย ผู้ต้องการจะไปสู่จุดนั้น ๆ ก็เดินตามเส้นทางนั้นได้เลย จะถึงจุดที่หวังอย่างไม่มีผิดพลาด ถ้าเป็นอาหารก็เป็นประเภทที่เลี้ยงคนได้ทั้งโลก ไม่มีใครรังเกียจ ทั้งให้คุณแก่ร่างกาย ไม่มีพิษเจือปนอยู่เลย ผู้ต้องการก็รับประทานได้โดยไม่ต้องระวังว่า อาหารจะกลายเป็นโทษแก่ร่างกาย ถ้าเป็นหลักสูตรก็เป็นหลักสูตรที่ดีและรับรองความถูกต้อง ผู้ต้องการบวก ลบ คูณ ทหารก็ทำตามหลักสูตรได้ โดยไม่ทำผลลัพธ์ให้ผิดพลาดจากหลักสูตรไปได้ นี่เป็นข้อเทียบเคียงซึ่งยกมาเพียงย่อ ๆ

ธรรมคือความถูกต้องดีงามเป็นพื้นฐาน ไม่ทำผู้มีความเชื่อเลื่อมใสและปฏิบัติตามให้ผิดหวังในผลที่ต้องการ ส่วนจะเป็นประโยชน์แก่โลกเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้เกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งมีความรู้สึกในแง่หนักเบาต่างกัน เพราะพระพุทธเจ้าผู้ทรงประกาศสอนธรรมก็เพื่อประโยชน์แก่โลกโดยทั่วกันอยู่แล้ว ถ้าเราเห็นความสำคัญของตนกับพระศาสนาว่าเป็นธรรมชาติเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก ก็จำต้องสนใจต่อการปรับปรุงแก้ไขความรู้ความเห็น และความประพฤติทุกด้านที่กำลังปลอมแปลงอยู่ให้เข้ากับหลักธรรม ซึ่งเป็นธรรมถูกต้องตายตัวแล้ว ไม่ให้ปลิวแฉะจากแนวทาง

ผลที่ปรากฏจากการประพฤติตามหลักธรรม ถ้าเป็นเด็กก็คือ เด็กดี ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็คือพลเมืองดี อาจารย์ดี ลูกศิษย์ดี เจ้านายดี ราษฎรดี รวมแล้วมีแต่คนดีเต็มไปทั่วโลกดินแดน ไม่มีคนประพฤติชั่วเสียหาย พลเมืองมีมากน้อยก็พลอยเป็นสุขไปตาม ๆ กัน เพราะต่างคนต่างมีธรรม ต่างคนต่างให้อภัยกัน ต่างคนต่างเห็นอกเห็นใจกัน ต่างคนต่างรักและสงสารกัน โลกย่อมเป็นสุข เพราะธรรมคอยอำนวยประโยชน์อยู่แล้วแก่ทุกคนไม่

ลำเอียง มีเหตุกับผลเป็นเครื่องตักตวง ไม่มีสิ่งปลอมแปลงเข้ามาฉวยโอกาสบีบบังคับ ให้เหตุและผลแยกจากความเป็นธรรมต่อกัน

การอำนวยผลของธรรมไม่มีขอบเขตจำกัดแก่ผู้หนึ่งผู้ใด และกิจหนึ่งการใด โดยเฉพาะ แต่มีเหตุเป็นเดิมพันมองผลทุกประเภทอยู่แล้ว ฉะนั้นผู้ปฏิบัติธรรมมากน้อย จึงเป็นที่สบายใจ ไม่ต้องหาหนายมาไว้ประจำกิจที่ทำการที่สร้าง โดยเกรงว่าผลที่ได้รับจะหลบลึก ไม่ยอมมารับสนองตามความจริง แล้วแต่งหนายฟ้องเรียกค่าเสียหายและป่วยการ ทั้งเสียเวลาไปเท่านั้นปี เท่านั้นเดือน กับเท่านั้นวัน ดอกผลค่าแรงงานควรจะได้รับประมาณเท่านั้น แต่ถูกโทษไปเสียเท่านั้น ได้รับเพียงเท่านั้นหรือไม่ได้รับเลย อุตสาหะทำบุญให้ทานมาแต่เล็กจนแก่ชรา เวลาตายคว่ำหาผลบุญที่ทำ เห็นมีเศษเหลืออยู่เพียงนิดเดียวหรือไม่เห็นผลบุญหันหน้ามามองเลย ปล่อยให้ตายไปแบบอนาถา หาบุญมาช่วยอุ้มชู แม้แต่นิดเดียวก็ไม่ได้

ใครอย่าพากันหลงเชื่อพระพุทธเจ้าโกหก เหตุที่ทำกับผลที่ได้รับก็ทะเลาะไม่ลงรอยกัน ตัวเหตุสั่งให้ทำอย่างหนึ่งแต่ตัวผลกลับปฏิเสธไม่ยอมจ่ายเงิน คนทำงาน (นักบำเพ็ญบุญ) แยกไปตาม ๆ กัน เหล่านี้จะไม่มีในหลักศาสนธรรม อย่างไรก็ตามผู้บำเพ็ญต้องได้รับใบประกาศนียบัตรตามหลักความจริงแท้ว่า *ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี* พระธรรมย่อมรู้รักษาผู้ปฏิบัติบำเพ็ญไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว และว่าความดีที่บุคคลสั่งสมอบรมไว้ด้วยดีแล้ว จะนำแต่ความสุขอันพึงพอใจมาให้ ไม่มีสิ่งจอมปลอมแฝงเข้ามาด้วยเลย

การกล่าวธรรมให้คนฟัง ก็ไม่ทราบว่าจะถูกกับจุดประสงค์หรือไม่ เท่าที่อธิบายมาก็พอสรุปได้ว่า ธรรมฝ่ายเหตุเป็นเหมือนแปลนบ้าน ฝ่ายผลเหมือนตัวบ้านที่ปลูกสร้างตามแปลน ผู้แสวงผลคือเจ้าของบ้านที่อยู่อาศัยด้วยความสะดวกสบายใจ เป็นต้น ใครจะปฏิบัติบำเพ็ญอยู่ที่ใดก็ตาม จะปรากฏผลขึ้นมาแก่ผู้นั้นโดยไม่เลือกเพศหญิง เพศชาย หรือชาติชั้น วรรณะ ที่คุณถามว่า ศาสนามีประโยชน์แก่โลกอย่างไร และแก่ใครบ้างยังอาจมีประโยชน์แก่เด็กบ้างไหมนั้น อาตมาไม่กล้ายืนยัน เพราะไม่แน่ใจในบุคคลและเด็ก แม้ตัวอาตมาเสียเองว่าจะมีความสนใจ และปฏิบัติธรรมมากน้อยเพียงไร เพราะคำว่าประโยชน์ย่อมหมายถึงความสนใจและการทำ

ไม่ว่าประโยชน์ทางโลกหรือทางธรรม ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจและการทำสิ่งสำคัญ เช่น อาหาร แม้จะมีโอชารสอย่างสมบูรณ์อยู่ในตัวของมันก็ตาม แต่ขาดผู้เกี่ยวข้องรับประทาน รสและประโยชน์ของอาหารก็ย่อมไม่มีทางอำนวยได้ ศาสนาก็ย่อมมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือขึ้นอยู่กับผู้สนใจและปฏิบัติตาม ฉะนั้นคำว่าศาสนามีประโยชน์อย่างไรและ

ใครบ้าง เป็นต้นนั้น ถ้าอยากทราบเหมือนเราอยากทราบสิ่งต่างๆ จึงควรปฏิบัติดู เข้าใจ จะเกิดประโยชน์แก่ตนด้วย นำไปอบรมสั่งสอนเด็ก ๆ ในครอบครัวด้วย เพื่อเราจะได้รู้ ศีลธรรม และนำไปปฏิบัติต่อตัวเอง เด็ก ๆ คงได้รับประโยชน์ด้วย อาจจะทำให้ปัญหาที่ คุณถามทั้งสามตอนนั้นสมบูรณ์ขึ้นในครอบครัวของคุณเสียเอง ก่อนที่โลกจะได้รับ ประโยชน์จากปัญหาทั้งสามตอนนั้น

การสอนเด็กสมัยนี้รู้สึกลำบากและหนักใจไม่น้อย เท่าที่ดู ๆ แล้วคล้ายกับไม่มี ศาสนาติดอยู่ในความรู้สึกของเด็กเสียเลย นอกจากเรื่องเห่อแบบซิงสุกก่อนห้ามมากกว่า สิ่งอื่นใด ผมจึงเรียนถามท่านว่า เด็กจะมีส่วนได้รับประโยชน์จากศาสนาบ้างไหม เพราะผม เห็นแล้วมันอดคิดไม่ได้นั่นเอง ท่านก็อธิบายให้ฟังแล้ว ท่านมองว่าเด็กไม่ใช่ปลาพองจะกาง แห่ครอบเอาทีเดียว ทั้ง ๆ ที่เขาไม่สนใจและรับธรรมเข้าสู่สมอง จึงเป็นเรื่องหนักใจในการ พยายามอบรมเขาให้เป็นคนดีต่อ ๆ ไป ผมก็มองเห็นแต่ทางพระเท่านั้น ซึ่งเป็นที่เคารพ ของเด็กอยู่บ้าง อาจจะทำสั่งสอนเขาได้ นอกนั้น ผมไม่มองเห็นใคร

ผู้ใหญ่ก็ไปแบบผู้ใหญ่ ครูก็ไปแบบครู เด็กก็เลยไปแบบเด็ก ต่างคนต่างมีแบบเป็น ของตน ๆ จะพอเลือกเฟ้นหยิบยืมมารยาทความประพฤติก่อนและกันมาใช้บ้าง ไม่ค่อย จะได้เสียแล้วทุกวันนี้ ที่พอมองเห็นอยู่บ้างก็คือแบบของพระ ซึ่งพอจะเฉลี่ยให้เป็น ประโยชน์แก่คนอื่นและเด็ก ๆ ได้บ้าง ตามส่วนที่ควรแก่เพศและฐานะ ท่านเห็นว่าอย่างไร ผิดหรือถูกผมต้องขอภัยด้วย ที่เรียนเช่นนี้เพราะความเป็นห่วงเด็กซึ่งมีจำนวนมากขึ้นทุก วัน แต่ผู้ที่พาให้เด็กเป็นคนดีผมยังมองไม่ชัด จึงเป็นเหตุให้คิดว่า เด็กมีจำนวนที่เห็น ๆ อยู่เวลานี้ ต่างก็แสดงอาการที่น่าหนักใจอาการอยู่แล้ว ถ้ายิ่งเพิ่มปริมาณมากขึ้นกว่านี้ และความประพฤติก็น่าไปตาม ๆ กันดังที่เห็นอยู่แล้ว โลกที่อยู่เวลานี้จะไม่กลายเป็นโลก มรสุมร้อนร้อนไปหมดละหรือ

เรื่องเช่นนี้มีผู้มาเล่าให้อาตมาฟังเสมอ เพราะต่างท่านก็เป็นห่วงเด็ก และคำว่า เด็ก ก็เป็นคำกลาง ๆ อาจจะเป็นเด็กของเราด้วยก็ได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเรามองเด็กมากไป กว่ามองผู้ใหญ่และมองตัวเราเองก็ได้ ความไม่ดีไม่งามจึงไปกองอยู่กับเด็ก เด็กเป็นผู้สร้าง เคาระห้กรรมไว้ ผู้ใหญ่เป็นผู้รับเคราะห์กรรมช่วงไปจากเด็กมาเป็นความหนักใจ และบ่น กันอ้อ ทางที่ถูกและเป็นธรรมแก่เด็ก ผู้ใหญ่ควรมองดูตัวด้วย มองดูเด็กด้วย พยายาม ปรับปรุงแก้ไขตัวเราในจุดที่เห็นว่าบกพร่องด้วย พยายามอบรมสั่งสอนเด็กด้วย สิ่งที่ไม่ดี ใด ๆ ผู้ใหญ่อย่าพากันชวนชวายเป็นสิ่งปลูกสร้างเพื่อความเพลิตเพลินจนทำให้โลกสึม

ตัว อย่าพากันริทำ จะกลายเป็นโรคระบาดและอุตริไปตาม ๆ กัน แล้วแก้ไม่ตกเพราะเป็นโรคเรื้อรังและฝังลึกด้วย

อย่าชอบเที่ยวในสถานที่ที่เป็นอบายมุข เช่นสถานที่เดินร่ำระบำโป๊ ในที่คลับที่ขับกล่อมบำเรอ สถานที่อาบ อบ นวด เป็นต้น การโชว์อวดร่างไม่ใช่สินค้าตัวอย่างที่จะพาให้บ้านเมืองเจริญและสงบเย็นใจ แต่เป็นการแสดงออกซึ่งความต่ำทรามทางด้านจิตใจ ให้ศีลธรรมที่มีจิตใจหัวเราะเยาะ มีครอบครัวเป็นหลักฐานแล้ว อย่าทำตัวเหมือนหนุ่ม ๆ สาว ๆ ที่อยู่ใว้ยคะนอง สิ่งทั้งนี้ นับว่าเป็นภัยแก่จิตใจและทรัพย์สินเป็นอย่างมาก แม้แต่สุนัขในบ้านเดียวกันยังกัดกันได้ เพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุให้ตามัวมองไม่เห็นอะไร เด็กที่มีนิสัยดีจะหัวเราะเยาะเย้ยและหมัดความเคารพนับถือ แต่เด็กที่มีนิสัยเลวทรามจะถือเอาอย่างและกลายเป็นโรคเรื้อรังติดต่อกันทั่วดินแดนแก้ไม่หาย

จะทำสิ่งใดลงไปขอให้คำนึงฐานะและศักดิ์ศรีของตัวเองเสมอ อย่าเห็นสิ่งที่ชอบว่า เป็นของดีมีค่ามากกว่าตัวจะเสียคน เพราะสิ่งที่ชอบนั้น ๆ อย่าวิ่งตามค้นหาความทะเยอทะยาน ไม่มีขอบเขตจะหมดเนื้อหมดตัวทั้ง ๆ ที่ยังไม่ตาย ภรรยาได้อยู่ให้ยินดี สามมีอยู่ให้รัก และฝากชีวิตไว้ต่อกัน อย่าฝากชีวิตไว้กับหญิงชายประเภทกาฝาก จะถูกดูดเลือดเนื้อไปกินหมดให้ตายทั้งเป็น การกินอยู่ใช้สอยแลกเปลี่ยนทุก ๆ อย่าง ขอได้คำนึงถึงความพอดี คนเราถ้าปฏิบัติตนให้พอดีกับสิ่งเกี่ยวข้องทั่ว ๆ ไป จะมีความสุขกายสุขใจเป็นเรือนอยู่ ยิ่งกว่าปราสาทร้อยชั้นที่เต็มไปด้วยความหิวโหยไม่มีเมืองพอดีเป็นไหน ๆ

สิ่งที่กล่าวมาเหล่านี้ควรพิจารณาด้วยดี ถ้าทำไปแบบผิด ๆ พลาด ๆ เราก็เสียคนเด็ก ๆ ก็พลอยเสียไปด้วยเพราะผู้ใหญ่พาให้เสีย การตำหนิเด็กโดยไม่พยายามแก้ไขตนเอง ให้ดีเท่าที่ควรก่อน จะไม่มีผลดีอะไรเกิดขึ้นแก่เด็ก และแก่ตนเลย อย่าห้ตริตำหนิผู้อื่นซึ่งตนก็ยังตกอยู่ในกรอบแห่งความเลวร้ายด้วยกัน เพราะไม่ใช่ทางจะให้ผู้อื่นและตัวเองดีขึ้น ใครห้ตริตำหนิเช่นนั้นเป็นคนเลวทรามและขวางโลก คนที่ดีเขาไม่ทำอย่างนั้น ต้องเรียนรู้และปฏิบัติตัวดีพอสมควรแล้วจึงสอนคนอื่นให้ทำตาม เช่น พระพุทธเจ้า พระองค์ดีแล้วจึงสั่งสอนคนได้เกือบหมดทั้งโลกและมีแต่คนเอาอย่าง ไม่มีใครกล้าตำหนิ นอกจากคนประเภทหูหนวกตาบอด มองดีชั่วอะไรไม่เห็นเลยจริงๆ ถึงจะกล้าตำหนิแบบสุนัขเห่าข้าง คนที่มุ่งหาของดี และแสวงหาเหตุผลจริงๆ จะตำหนิไม่ลง นอกจากจะกราบไหว้บูชาความดีเลิศของพระองค์เท่านั้น

ขนบธรรมเนียมอันถูกต้องดีงามที่จะควรสอนและทำตนให้ดี ท่านทำกันอย่างนั้น ไม่ได้ทำแบบนั้นตำหนิ นอนตำหนิ อะไร ๆ เรื่องของคนอื่นแล้วเป็นตำหนิทั้งนั้น เหมือน

พวกเราชาวตำหนิ ถ้าต้องการเด็กดี ผู้ใหญ่ก็ลองทำดีให้เด็กดูเสียบ้าง เด็ก ๆ อาจมีหนทางพอจะเดินตามหลังพวกเราซึ่งพาทำดีได้บ้าง เพราะคนที่หวังของดียังมีอยู่เยอะในเมืองไทยเรา แต่หาผู้จะพาเดินในทางดีนั้นรู้สึกหายาก แม้ในตัวของเราเองในวันหนึ่ง ๆ จิตคิดไปในทางชั่วมีมากมายยิ่งกว่าคิดไปในทางดี ไม่จำเป็นต้องคิดวิตกกังกับคนอื่นซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวเรามากเพื่อให้เขาเป็นคนดี

ทั้งนี้เนื่องจากการทำดีต้องฝืนบ้าง คนเราจึงไม่อยากทำเพราะไม่อยากฝืน ฉะนั้นคนดีจึงมีน้อย และหายากยิ่งกว่าหาเพชรหายากเสียอีก ทั้งไม่มีห้างร้านไหน ๆ จะสามารถหาซื้อเอาคนดีมาประดับร้านได้ ห้างร้านทั่ว ๆ ไปจึงมีแต่สินค้าอื่น ๆ เกือบไปหมด ถ้าไม่กลัวเงินหมดจากลูก ๆ และครอบครัว จะหาซื้อใส่ตู้รถไฟก็ยังได้จะเป็นของอัศจรรย์เท่าไรนักเพียงสมบัติภายนอก เพราะมีกันทั่วโลก ส่วนสมบัติภายในคือความดี เป็นสิ่งที่หายาก ฉะนั้นจึงไม่อยากทำกัน คอยแต่นั่งบ่นนอนบ่นให้ความดีเกิดมาเอง ประหนึ่งความดีเป็นน้ำลายซึ่งคอยจะไหลออกมาตามความบ่นเพื่อฉะนั้น

อาตมาเองก็เคยได้เป็นเด็กมาแล้ว ได้ยินพ่อแม่บ่นนักก็รำคาญ และไม่อยากรับประทานอาหารร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่ว่าท่านเลี้ยงเรามาและบ่นอยากให้เราเป็นคนดี แต่โมโหให้พ่อแม่ขี้บ่น ถ้าเป็นคุณถูกคุณพ่อคุณแม่บ่นให้บ้างจะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ แต่พวกเราบ่นหนักใจกับเด็กรู้สึกว่คล่องปากกันทุกคน เพราะถือว่าตัวเป็นผู้ใหญ่เด็กไม่กล้าตอบคำได้ ควรหยุดการบ่นเสียบ้าง เข้าใจว่าบ่นคงจะไม่ได้ผล นอกจากเด็ก ๆ และผู้ฟังอื่นจะเบื่อหูไปเท่านั้น และโปรดพร้อมกันทำความดีทุก ๆ บ้าน เพื่อเป็นตัวอย่างให้เด็กดู เด็กจะเป็นอย่างไรบ้างคอยดูกันต่อไป

ถ้าเด็กยังไม่ดีหรือยิ่งร้ายกว่าแต่ก่อนทั้ง ๆ ที่พ่อแม่พาทำดี แล้วโปรดไปบอกอาตมา อาตมาจะจับเด็ก ๆ มาหวดด้วยไม้เรียวให้เข็ดหลาบกันเสียที ทำไมเด็ก ๆ จึงไม่ยอมทำดีตามผู้ใหญ่ซึ่งพาทำดีนี้มา ผู้ใหญ่เราทุกบ้านจะว่าอย่างไร ตกลงไหม ถ้าผู้ใหญ่ทุกบ้านตกลงกันทำดีจริง ๆ แล้ว อาตมารับรองจะเขียนเด็กที่ฝ่าฝืนให้ทันที วิทยขนาดอาตมานี้ยังพอจะทรมานเด็กให้อยู่มือได้อย่างมั่นใจทีเดียว การบวชมาก็มิได้บวชมาเพื่อเขียนดีเด็ก แต่ถึงคราวจำเป็นจริง ๆ หนีไม่พ้นก็ต้องเขียนให้เด็กเห็นฝีมือเสียบ้าง เผื่อเด็ก ๆ จะได้เข็ดหลาบ และผู้ใหญ่จะได้หายบ่นว่าหนักใจ ว่าอย่างไร คุณเห็นดีด้วยไหม

ไอ้โฮ มันจะไม่รุนแรงเกินไปหรือท่าน ทั้งจะบังคับให้ผู้ใหญ่ทำดีกันทุกคนและทุกบ้าน แบบไม้ไผ่หน้าใครเลย ทั้งจะจับเด็กมาหวดด้วยไม้เรียวให้หมอบไปตาม ๆ กัน เขาจะไม่ว่าท่านโหดร้ายมากไปหรือ เรื่องมันจะไม่ร้ายแรงกว่าที่เป็นอยู่นี้หรือท่าน

ถ้าต่างคนต่างจะรักสงวนกัน และไม่อยากให้อัตมาเป็นคนโหดร้ายก็อย่าปรับทุกข์ และบ่นให้เด็ก จนเด็กและอัตมาผู้ทงฟังน่ำรำคาญนัก ต่างคนควรสำนึกตัวว่าเป็นผู้ใหญ่ และเป็นแบบพิมพ์ของเด็ก ว่าควรจะตัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงความประพฤติของตน ๆ อย่งไรบ้าง เพื่อสิ่งสำเร็จรูป (คือเด็กที่คอยดำเนินตามผู้ใหญ่อยู่ทุกขณะ) ออกมา เด็กจะกลายเป็นของดีไปตามแบบพิมพ์ ถ้าต่างพากันคิดทำนองนี้เรื่องที่เคยหนักใจก็จะค่อยเบา ลงไปเป็นลำดับ อัตมาก็จะไม่ต้องเป็นคนเสียไปด้วยอีกคน เพราะความโหดร้ายซึ่งผิดกับ หลักศีลธรรมที่สอนให้ม่เมตตาท่อโลก และเพศก็เป็นเพศที่ร่มเย็น และโลกได้รับความ อบอุ่นและไว้ใจตลอดมา

ถ้าเป็นดังที่ว่นนี้ ต้นเหตุอันสำคัญก็มาขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้ปกครองเด็ก มิได้ ขึ้นอยู่กับเด็กโดยเฉพาะดังที่เข้าใจกัน ฉะนั้นการแก้ปลายเหตุ คือแก้เด็กจึงไม่มีผลดี เกิดขึ้น ถ้าไม่แก้ต้นเหตุคือผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ก่อขึ้น ที่นี้การแก้ผู้ใหญ่ยังไม่มหนทางยิ่งกว่า การแก้เด็กเสียอีก และจะกลายเป็นทำนองหนุ่นำลูกกระพรวนไปแขวนคอแมวเข้าอีก เรื่อง ก็จงลงเอยกันที่ว่าเด็กคนใดดี ผู้ปกครองก็เบาใจ แต่ลูกคนใดไม่ดี ผู้ปกครองก็หนักใจไป ตามเคยเท่านั้น เรื่องทั้งนี้แต่ก่อนผมก็ไม่เคยคิดมาก่อนว่าผู้ใหญ่จะมีส่วนผิดพอให้เด็ก ๆ ถือเอาตัวอย่างไม่ดีมาใช้ แต่พอมาได้ฟังคำอธิบายนี้จึงพอเข้าใจ และหายข้องใจไปบ้างที่ เคยคิดปรับโทษเด็กว่าไม่ดีทำเดียว โดยไม่คิดเฉลียวถึงต้นเหตุที่พาให้เป็นมา ผมได้ความรู้ เพิ่มเติมอีกแยะที่ท่านย้อนกลับมาตำหนิผู้ใหญ่ แทนที่จะไปตำหนิเด็กตามที่เรียนท่าน

เรื่องก็ควรจะเป็นอย่งนั้น เพราะเด็กทุกคนมีพ่อแม่เป็นแดนเกิด และรับเลี้ยงดู ตลอดมา แม่เด็กจะไปศึกษาในที่ไกลหรือที่ใกล้ ก็มีผู้ใหญ่เป็นผู้ปกครอง และให้การอบรม สั่งสอนอยู่นั่นเอง ถ้าผู้ใหญ่ต่างประพฤติดัวดีมีขอบเขต และอบรมเด็กที่อยู่ในปกครองให้ ประพฤติดีมีขอบเขตตามกำลังของเด็ก แม้จะเป็นเด็กวัยใดก็เป็นที่น่าเอ็นดูสงสาร มากกว่าจะคิดเบื้อทางใจดังที่เป็นอยู่ เราทราบหรือไม่ว่า เด็ก ๆ ทุกวัยกำลังรอรับ การศึกษาอยู่อย่งเต็มที่ ทั้งจากทางโรงเรียนและจากหลักธรรมชาติที่สัมผัสสัมพันธ์กับ ประสาทเครื่องรับรู้ของเด็กอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าเรื่องดีหรือชั่ว เด็กจะรับและจดจำได้เร็วยิ่ง กว่าผู้ใหญ่เป็นไหน ๆ และเลียนแบบผู้ใหญ่ได้อย่างง่ายดาย เพราะประสาทของเด็กกำลัง อยู่ในขั้นดีเยี่ยม

ผู้ใหญ่ทุกคนซึ่งอยู่ในเป้าหมายสำคัญของเด็กที่จะคอยรับถ่ายทอด จึงไม่ควร ประมาทนอนใจในความประพฤติทุกด้าน โดยไม่สำนึกกว่าจะมีผู้คอยยึดเอาอย่งต่อไป แล้ว ทำไปโดยไร้ความสำนึก เวลาผลเสียหายเกิดขึ้นก็ไปโทษเด็กว่าไม่ดี ทำนองพ่อแม่ไม่ดีคอย

แอบหนุนหลังอยู่ทางหลังฉากลูก เวลาลูกเริ่มล็กเล็กขโมยน้อยมา ได้ก็พลอยยินดีให้ความส่งเสริมและสนับสนุน จนลูกได้ใจกำเริบใหญ่ ถึงกับก้าวเข้าชั้นปล้นจี้ไม่มีเลือกหน้า เวลาถูกเขาจับได้มัดเข้าห้องขัง แม่เกิดความเสียใจร้องไห้ทั้งหอบเข้าไปเยี่ยมลูกในห้องขัง และสั่งสอนลูกนานาประการ ฝ่ายลูกซึ่งมีความเสียใจอยู่แล้ว ยิ่งพ่อแม่มาสั่งสอนในกาลไม่ควร เช่นนั้น ก็ทำอาการจะสนองตอบบุญคุณ โดยทำเป็นกวั๊กมือเรียกแม่เข้ามาหา ทำเป็นที่จะกระซิบกระซาบระบายความในใจให้แม่ฟัง

ทางแม่ก็รีบเอียงหูเข้าไปด้วยความกระหายอย่างฟัง พอเป็นโอกาสลูกก็ก้มลงกัดหูแม่อย่างเต็มแรงจนหูขาดไปข้างหนึ่ง เลือดสาดไปทั่วบริเวณพร้อมกับสอนแม่เสียบ้างว่า เวลาลูกเริ่มหัดล็กเล็กขโมยน้อยแม่ทำไมไม่ว่ากล่าวสั่งสอนบ้าง มิหนำยังกลับชมเชยว่า ฝีมือดีขโมยเก่ง เขาจับตัวไม่ได้เลย และส่งเสริมอีกด้วยว่าลูกจงพยายามลักขโมยสิ่งของเงินทองให้ได้ทีละมากยิ่งกว่าที่กำลังทำอยู่เวลานี้ ก็เมื่อเขาจับได้จนหาทางแก้ตัวไม่ได้แล้ว ประโยชน์อะไรจะมาสั่งสอนในเวลาอันไม่สมควรเช่นนี้เล่า ฝ่ายแม่ที่ถูกลูกกัดหูก็ร้องไห้รำพันด้วยความเจ็บปวดอย่างไม่มีใครช่วยได้ เนื่องจากทั้งสองคนก็คือแม่ลูกกันจะไปปรับโทษกับใคร

เรื่องความผิดของเด็ก ๆ กับผู้ใหญ่ก็เกรงว่าจะรวมอยู่ในครอบครัวอันเดียวกัน โดยไม่มีใครกล้าเอื้อมเข้าช่วยได้ เพราะต่างคนต่างมีเด็กและต่างคนต่างพาเด็กให้เป็นพิษเรื่องจึงกลายเป็นผิดทั้งสอง ผลที่จะได้รับก็คือต่างคนต่างยอมจำนนต่อผลกรรมของตนที่สร้างขึ้น เรื่องก็เลิกแล้วกันไป จะไปปรับทุกข์แก่ใครไม่ได้ตัวเอง